

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7%.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis
Lib. 0.50 pro unoquoque centimetro quadrato.

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI *equitem, commentarii* VOX URBIS *possessorum et administratores*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA	IN ANGLIA	IN CIVITATIBUS FOEDERATIS	IN GERMANIA	IN CANADA
Apud GEBETHNER ET WOLF	Apud BOWEN AND OATES	AMERICAEE TESTER.	Apud FRANKLIN ET POSTER	Apud LEHMANN'S GRAMMAR PRESS
		Apud FRANKLIN ET POSTER	S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.	
VARSAVIAE POLOSORUM	LONDON W.	NEW YORK	STUTTGARTIAE	MONTREAL
Brakowskie Przedmieście, 15	23, Orchard Street.	52, Barclay Street.	406, Main Street.	1000, Rue Notre-Dame
			STUTTGARTIAE in BAVARIA	

RERUM INDEX

IOSEPHUS VERDI	I. Antonelli
DE COMMUNI OMNIBUS GENTIBUS ELOQUIO CONSTITUENDO	N. Capo.
DE PRIMA CHRISTIANORUM PERSECUTIONE INQUE INSTITUTA QUADAM PSEUDO	F. Ramorino.
SENECAE INIURIA NEGLECTA	Laelius
ANGLORUM MONUMENTA	R. Pancaro.
PRO BRUTIS	Forlex.
NOVAE SUMMI PONTIFICIS LITTERAE DE "QUAESTIONE SOCIALI,"	P. A. M. Rovitti.
CHRONOLOGIA CHRISTI DOMINI	A. Gallero.
HORAE SUBSECIVAE - In pueruli mortem matris lamentatio	M. D. V. Flouka.
COMMUNIA VITAE - Per aequam glaciem abenni rado	Popilco.
ANNAE	Scriba.
PUBLICI PER ORDEM COETUS LEGIBUS FERENDIS	H. P.
LIBRORUM RECENSIO	Digamma.
AENIGNATA	

In tertia operculi pagina:

PER ORDEM	Vinter.
VARIA: Recensiones singulares - Nosocomium novi generis constitutum -	
loci	P. d. V.
SOCIIS MONITUM	A secretis.

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCI

M DCCC

* FIDES *

quod musicum organum

STRADIVARIUS

CREMONENSIVM ARTIFEX CELEBERRIMVS

CONFECIT

Romae veneunt.

Negotium agitur apud Commentarii VOX URBIS administratorem, ROMAE, via Alessandrina, 87.

LIBER (vulgo "ALBUM,")
 praecipua Urbis referens, pulcritudine insignis atque, commentarii *Vox Urbis* moderatore iubente, expresse confatus, apud eundem commentarii administratorem, ROMAE, VIA ALESSANDRINA, 87, ven. lib. 150.

QVÆSTIO ET RESPONSA SUPER EXTENSIONE IUBILAEI ANNI MCM ad universam Ecclesiam proposita in commodum confessoriorum a THOMA ARIZOLI Missionario Apostolico Imperiali, Sacrae Poenitentiarie officiali.

De his huiusmodi explicant facultates quas Summus Pontifex concecit in ordine ad Iubilaeum exercendas et complectuntur praecipuas causas quae in Iubilaeo proponuntur. Responsa sacrae Poenitentiarie, aliis vixis data, quae opus fuit memorare, memorantur. Accedunt Constitutiones pontificiae super extensione Iubilaei et, maxima ex parte, Monita ex Constitutionibus Benedicti XIV. de usu facultatum confessorii tributarum excerpta.

Opusculum venit lib. 0.50 apud comm. *Vox Urbis* administratorem, Romae, via Alessandrina, 87.

Nuperrime prodierunt

LA
 SETTIMANA RELIGIOSA

VICARIATUS URBIS COMMENTARIUS AUTHENTICUS

Pretium annuae subnotationis est in Italia lib. 6; ubique extra Italiam lib. 8.

Subnotatio fit Romae, via dei Chiavari, 6.

L'ATENEO

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

✻ BIS IN MENSE EDITUS ✻

Pretium annuae subnotationis est in Italia lib. 6; ubique extra Italiam lib. 8.

Subnotatio fieri potest apud HYACINTHUM MARIETTI - Romae, piazza S. Luigi de' Francesi, 29; Augustae Taurinorum, via Bonafous, 5.

FIGURAE URBIS ROMAE
 ARTE PHOTOGRAPHICA EXPRESSAE
 COLLECTIONES VARIAE ET NUMERO ET PRETIO

Veneunt apud comm. *VOX URBIS* Administratorem.

URBIS E IANIGULO MONTE PROSPECTUS
 (m. 1.10 x 0.24)

qui sociis commentarii VOX URBIS dono datur, venit singillatim L. 2.50

apud comm. *VOX URBIS* Administratorem.

SI QVIS PLURA REQUISIVERIT HUIUS PROSPECTUS EXEMPLARIA KA MINORI ACCIPIET PRETIO.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE - Via Alessandrina, 87

Prospectus Subnotationis ann. MCMI

(Vid. in secunda operculi pagina).

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

IOSEPHUS VERDI

BONARUM artium opera, quippe quae non rationis praecipua vi, sed mentis aestu quodam pariantur, divinum flamen hominibus patefacere omni tempore visa sunt. Vatum inde fuit sacrum nomen poetis, mirandumque exstitit, historia teste, prodigium, summa eorum monumenta rudi etiam atque immatura omnino humanitate, flante Deo, ut Homeri, ut Dantis carmina esse condita.

Disciplinarum inventa, philosophiae aut matheseos principia fatali progressus lege evolvuntur semper, augenturque ita ut nepotibus certum sit sibi, patrum documentis fultis, plenior sapientiam esse adipiscendam. Quae contra maxima carmina Homerus aut Alligherius cecinerunt, exsuperata nunquam nec ultima aetas forte videbit. Quare recogitanti mihi elapsi aevi triumphos, qui maximi ferme in omnibus disciplinis inventisque evasere, certum non apparet fore ut invicta eorum memoria maneat: credam contra laudem ipsi in saecula extrema futuram, summa audivisse quae mortales, musice ludendo, edere possint. Quod quidem immortale fatum Itali quatuor, divinis numeris alites, maximi prae ceteris pararunt Rossinius, Bellinius, Donizettius, Verdius; inde caelesti consilio statutum credo Verdium, supremum cantus artificem, vix post sui saeculi limen esse peremptum. Itaque huius obitus non Italorum tantum, quam omnium gentium luctus exstitit, penes quos blanda musices delectatio cara habeatur. Verdi enim die vigesima septima elapsi mensis Ianuarii vita functo, dum nullus tantae gloriae dignus haeres exstat, aurea musices aetas absoluta est.

Longobardia tanto viro patria, unde et maximus proximae aetatis poeta noster Manzoni natus: oppido vero eius natali, obscurum ferme, Roncole nomen. Ibi summa adhuc pueritia, cum sacris inserviret, organorum vocibus captus, prima sibi adloqui concentuum oblectamenta persensit. Pertractus ea voluptate puer Caesarem patrem rogavit, ut musices numeris operam dare posset: qui, tenui, qua erat, ope familiari, cymbalum tamen, etsi usu tritum, filio emit. Magister illi primus Baistrocchi, qui templi organum pulsabat, deinde Baressius mercator tibia

ludere callidus, Trovesius denique, qui Busseto proximo in oppido turbae tibicinum praeerat. Adolescens brevi magistros antevertit, insolitisque auspiciis attentis, Mediolanum, statuto a curionibus aere, missus est, ut musices Lyceum adiret. Verum qui Lyceo praeerant, inito a iuvene periculo, aditum negarunt, ut, Lavigna magistro, Mediolani studia dilecta sibi privatus Iosephus noster perfecit. Rediens post biennium ad suos, per provinciam notissimum nomen eius evasit, tibicinesque patrios ipse sua vice moderatus est. Anno MDCCCXXXV Margaritam Barezzi

Iosephus Verdi.

uxorem duxit, atque triennio post, patrium deserens oppidum binaque secum ferens musicalia quae iam scripserat dramata, Mediolanum, ut ea publice proponeret, iterum migravit. Profecto cum anno MDCCCXXXIX Novembri mense in « Scalae », quod dicitur, teatro, prima huiusmodi fabula ageretur cui titulus *Obertus comes Sancti Bonifacii*, plausus quidem auditorum haud exigui, at nemo e cavea certe divinavit fore ut iuvenis ille, quem moderantem choros et tibicines videbant, tam altum in arte sua locum attingeret, ipsumque Rossinium triumphalibus iam otis vacantem, cito aemularetur. Nihilominus, qui teatro praeerant operum susceptores, excussiore forte naso praediti, iuvenem sibi pactione adiunxerunt, ut ad tres annos tria musices opera ex novo ederet sibi populo ferendas. Primam autem huiusmodi

comoediam futuram constituerant, cum magister aliam post alium uxorem carissimam, utrumque filium, quos ex ea suscepit, amisit. Quo pacto iam vir tanto moerore confectus lepidos comoediae numeros edidisset? Quare *Regnum unius diei* (Italice: *Un giorno di regno*) - ita enim novum illud opus vocatum - sibilante plebe et scaena pulsum est. At quem lugubria fata nequiverant frangere virum, eum neque arbitrium popularis aurae prostravit. Paucis post mensibus, anno MDCCCXLII die mensis Martii secunda, *Nabucodonosor*, trimenstrui vix laboris fructus, maximam gloriam Iosepho magistro peperit.

Ascensus eius deinde quotannis sublimiores: quotquot opera eius nova posita sunt totidem resonarunt ubique triumpho. Anno MDCCCXLIII, *Longobardi milites ad primum crucis bellum* acti; an. MDCCCXLIV, *Hernani*, Venetiis in teatro cui nomen a « Phoenix »; an. MDCCCXLV, gemina edita opera: Romae, *I Foscari*, Mediolani, *Ioanna d'Arc*. Deinde, foecunditate ita mirabili ut prodigio adscribenda videretur, annos inter MDCCCXLV et MDCCCL, *Alzira*, *Attila*, *Macbeth*, *Latrones* (Italice: *I Masnadieri*), *Pirata* (Ital.: *Il Corsaro*), *Pugna ad Lignanum*, *Aloysia Miller*, *Stiffelius*, quem deinde mutato nomine *Haroldum vates* dixit, prodiderunt in vulgus. Anno MDCCCLI, maximo tanti ingenii specimini, *Rigoletto*, Veneti plauserunt cives, cuius celeberrimum cantum quatuor modulatum vocibus ipse cum audisset Rossinius, Iosephi flamen sese iterum per sentire sponte fassus est. Sed non heic mora: binos post annos bina iterum opera peracta; ea immo, quae maxime deinde per popularium ora vulgarentur, *Il Trovatore* et *La Traviata*. Anno MDCCCLV Napoleone III, Gallorum Imperatore, invitante, ut Lutetiensi universarum artium recensionem operam et ipse conferret suam, *Siculam internecionem* (Italice: *I Vespri Siciliani*) scripsit. Anno MDCCCLVII, iterum Venetiis, *Simon Boccanegra* populo propositus; anno MDCCCLIX, Romae, *Un ballo in maschera*; anno MDCCCLII, Petropoli, *Fatorum vis* (Italice: *La forza del destino*) edita.

Tantos post labores quindecim annos magistri lyra conticuit; non quia sterilis facta esset, sed ut novam silenti studio vim recuperaret, novaque concentuum portenta proxime effunderet. Anno MDCCCLXVII, Lutetiae, Imperatore adstante, Ca-

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS Commentarii **VOX URBIS** ANNO M CMI

Pretium annuae subnotationis est: in Italia Lib. 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 1/2

recto tramite mittendum

ad **Aristidem Leonori** equitem, commentarii ipsius possessorem et administratorem

ROMA - Via Alessandrina, 87

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA

I. - Qui nomen commentario dederit pretiumque subnotationis sive diribitoria chartula, sive credita et commendata epistola recto tramite miserit uti supra, pridie kalendas Octobres an. M CMI praemium sortietur, quod ad provehenda studia dicitur. Idem tot aureis nummis constabit, quot

Summam Mille Libellarum

(1000 francos)

aequent.

II. - Qui e sociis chartulam, quam ad hoc accipiet, remiserit suo ac duorum e sociis novis subscriptam nominibus, pro duobus tantummodo commentariis solvet pretium; tertium dono habebit; atque tamen tria nomina in urna ad praemium consequendum versabuntur.

nio, ut latina lingua communis fiat inter viros omnium doctrinarum et disciplinarum studiosos, ne plerisque saepius ad mendosas epitomes sit confugiendum.

Hoc potissimum exoptamus nos, qui ad latinitatis studium amoremque propagandum iam ab initio intendimus, alio et forsitan aptiore itinere, quod ad incorruptam latini sermonis integritatem proposita-que argumenta pertinet, quam alterum latinum commentarium, qui *Praeco latinus* inscribitur. Quod quidem pronuntiare liceat nobis, quibus maiorum nostrorum lingua, velut haereditate relicta, maximo pere est tuenda incorruptaque servanda.

Gratulantes sane quod commentarium nostrum Alpium iuga nostraque maria transgressum clarissimis probetur viris, firmiore animo suscepto instabimus operi.

Nunc igitur cl. Diels maximas agimus gratias ob tributum *Voci Urbis* honorem, cum re nos demonstrare scripserit latinum sermonem proclivem ut communis omnibus fiat; eiusque plaudimus nobili incepto, nisi quod in tanta temporum iniquitate ut alio potius, qua est auctoritate et doctrina vir, studium operamque conferat valde optamus.

Si enim unam esse universae negotiationis linguam in votis est atque erit, magis magisque sermo omnium doctrinarum et disciplinarum communis a quovis studioso desideratur. Atque utinam, quam Cicero praedicat artium omnium ad humanitatem pertinentium cognationem artius communi vinculo cordationum virorum devinciat animos uno eodemque utentium sermone!

N. CAPO.

DE PRIMA CHRISTIANORUM PERSECUTIONE DEQUE EPISTULA QUADAM PSEUDOTENECAE INIURIA NEGLECTA

POSTQUAM H. Sienkiewicz fortunatissimo opere suo, cui titulum fecit *Quo vadis?*, attentionem hominum convertit ad aetatem Neronianam et illam Christianorum persecutionem quae prima saeviit Romae, ea res antiquarum rerum studiosis occasionem praebuit novis curis indagandi, quid de auctoribus Neroniani incendii, quid de causis dirae illius persecutionis pro certo habendum sit.

Notum est lectoribus nostris, Carolum Pascal, Mediolanensem, non dubitasse scriptiuncula quadam, cuius duae vulgatae sunt editiones, id sibi demonstrandum suscipere, nempe incendii, quod mense Iulio anni post C. n. 64^a tam magnam Urbis partem delevit, auctores re vera fuisse Christianos; ob eamque rem, cum nonnulli eorum correpti crimen confessi essent, inde persecutionis initium ortum esse.

Quam instabili fundamento niteretur Pascali sententia, quam facile deiciantur argumenta a docto viro in medium allata ut aedificium suum fulciret, non pauci demonstrarunt, vel separatim opusculis de ea re editis, vel in commentariis et ephemeridibus opinionem suam aperientes. Praeter G. P. qui in *Vocis* superioribus numeris de ea re fusius disputavit, liceat mihi memorare commentationem quam Achilles Coen, doctor antiquae historiae tradendae in Athenaeo Florentino, edidit in *Atene e Roma* mensibus Septembri, Octobri, Novembri superioris anni. In hac commentatione quamquam non omnia, mea quidem sententia, sunt probanda (1), tamen multum

verae doctrinae est; eiusque ope luce clarius apparuit, post ortum forte potius quam cuiusvis dolo incendium anni sexagesimi quarti, Neronem non solum reficiendae et renovandae urbi consuluisse, sed etiam, Sibyllae librorum consilio, supplicationes Vulcano Cereri Proserpinaeque constituisse, et decrevisse ut matronae hausta aqua a proximo mari lunonem propitiarent templum eius et simulacrum perspergentes, et feminae quibus mariti erant sellisternia ac pervigilia celebrarent; cum tamen nihilominus fama iussi a Nerone incendii maneret et duraret, huic rumori abolendo, Christianos iam antea vulgo invisos, tunc autem, quia piacularibus sacris abstinuissent, in suspicionem vocatos, reos fecisse, in eosque ita saevisse ut multi eorum exquisitis tormentis cruciati mortem obirent.

Possumus in singulis nonnihil a Coen dissentire, verum de tota hac re, in universum consideranti, dubium esse potest nullum. Coniecturam etiam protulit Coen non illepidam, quamque ego felicissime audacem vocaverim, de locutione illa, quae occurrit in celebri Epistula Sancti Clementis Romani ad Corinthios, extremo anno Domitiani regni data; ubi de mulieribus christianis loquens aetate persecutionis, eas appellat Danaides et Dircae (1). Qua de re multi multa disputarunt, cum ea appellatio *Dircae* perspicua esset omnibus, poenam huic mulieri ab Amphione et Zetho datam memorantibus, sed nemini apta videretur mulierum christianarum cum Danaidibus comparatio. Coen in hanc suspicionem venit, una cum matronis illis quae a proximo mari aquam haurire et sollemni quadam pompa Romam gestare ad lunonem propitiandam iussae erant, ancillas christianas etiam fuisse, quae vi fortasse ad illud munus coactae, urnas in capite gestantes, imaginem referrent Danaidum filiarum, quales saepe in tabulis, in anaglyptis, in monumentis exhibebantur; unde cum agnomen illud, Danaides, velut ioci causa spectantium in buccam venisset, hinc propagari coepisse et a vulgo acceptum usque ad Clementis Romani aetatem durasse.

Sed de his hactenus, neque mihi propositum est nunc de ea re disputare. Hoc moneo, inter merita docti Coen hoc recensendum esse, quod studiosorum attentionem convertit ad epistolam quandam Pseudotenecae iniuria hucusque neglectam.

Nota res est in Senecae operum codicibus manu exaratis epistulas quasdam ad nos pervenisse quae ut a Seneca Paulo datae aliasque quae ut a Paulo rescriptae exhibentur. Notum est etiam harum epistularum, quae omnino quattuordecim numero sunt, mentionem fecisse S. Hieronymum in libro suo *De viris illustribus*, c. 12, ubi ait Senecam se non posurum fuisse « in catalogo Sanctorum nisi epistolae illae provocarent quae leguntur a plurimis, Pauli ad Senecam et Senecae ad Paulum ». Etiam Augustinus has epistulas cognovit easque laudavit in epistula sua 153^a ad Macedonium. Ineunte fortasse saeculo p. C. n. quinto usus est iis auctor Passiones Sancti Pauli quae Lino falso tributa, inter Acta Apocrypha enumerari solet (2), haec verba scribens: « Institutor Imperatoris adeo est illi (Paulo) amicitia copulatus, videns in eo divinam scientiam, ut se a colloquio illius temperare vix posset, quatinus si ore ad os alloqui illum non valeret, frequentibus datis et acceptis epistulis ipsius dulcedine et amabili colloquio atque consilio frueretur ». Denique Senecae et Pauli epistularum commercium memoratur etiam

in Chronico Lucii Dextri; sed iamdudum huic libro omnis fides sublata est, et luce clarius demonstratum est, non veterem scriptionem esse, sed saeculo XVI a famoso viro De Higuera Hispano nefarie suppositam. Ut cetera igitur negligamus, Hieronymi et Augustini testimonio probatur medio ferme saeculo quarto iam conscriptas esse epistulas de quibus sermo est iisque ut genuinis fidem habitam esse. A recentioribus diu multumque disputatum est de hac re. Cum enim nonnulli Senecam re vera Paulumque et familiaritate quadam coniunctos esse et eas epistulas sibi invicem dedisse autumarent, ut Amedeus Fleury Gallus, cuius est opus de hac re editum anno 1833, et celeberrimus noster Ioannes B. De Rossi, qui de hoc argumento scripsit in *Bullettino di archeologia cristiana* annis 1866 et 1867; alii longe plures in hanc sententiam venerunt, epistulas illas a falsario quodam post Eusebium et Lactantium, qui eas ignorant, conscriptas esse et tam felici audacia in Senecae opera suppositas, ut paulo post ipse Hieronymus et Augustinus pro veris haberent. Hanc opinionem iam Baronius ostenderat in *Annali Ecclesiastici* tomo primo (1); quem Bellarminus erat secutus in libro de scriptoribus ecclesiasticis primo; recentiori aetate eadem sententia scripsit Aubertin, cuius opus *Senèque et Saint Paul* tertio Parisiis prodit anno 1872; et, ut omittam ceteros, Adolphus Harnack in *Geschichte der allechristlichen Literatur* (2), parte prima, pag. 763. Quamvis igitur durum sit credere Hieronymum et Augustinum, tam sapientes viros tanto ingenii acumine praeditos, ab inepto philosophastro paulo superioris aetatis ludificatos esse, tamen non videtur dubitandum quin quattuordecim illae epistolae Seneca et Paulo indignae sint iudicandae.

Sed ut ita res se habeant, ut epistolae Pseudotenecae post aetatem demum Constantinianam compositae sint et vulgatae, illud tamen non sequitur, eas plane negligendas esse, si quod testimonium de antiquis rebus perhibeant; quin etiam ratio earum ita habenda est ut monumentorum ad quartum saeculum pertinentium habetur.

Prae ceteris igitur mentem nostram ad se vocat XII^a epistula, quae est de incendio anni 64^a et de persecutione. Epistula sic se habet:

Seneca Paulo s. Ave, mi Paule, carissime. Putasne me haud contristari et luctuosum esse, quod de innocentia vestra subinde supplicium sumatur? Dehinc quod tam duos tamque obnoxios vos reatui omnis populus iudicet, putas a vobis effici quiddam in urbe contrarium fit? Feramus aequo animo et utamur foro quod sors concessit, donec invicta felicitas finem malis imponat. Tulit et priscorum aetas Macedonem Philippi filium et post Darium Dionysium, nostra quoque Gaium Caesarem; quibus quicquid libuit licuit. Incendium urbs Romana manifeste saepe unde patitur, constat. Sed si effari humilitas potuisset humana, quid causae sit, et impune in his tenebris loqui liceret, iam omnes omnia viderent. Christiani et Iudaei quasi machinatores incendii affici supplicio solent. Grassator iste, quisquis est, cui voluptas carnificina est et mendacium velamentum, tempori suo destinatus est. Ut optimus quisque unum pro multis donatum est caput, ita et hic devotus pro omnibus igni cremabitur. Centum triginta duae domus, insulae quattuor sex diebus arere, septimus pausam dedit. Bene te valere, frater, opto. Data v kal. Apr. Frugi et Basso consulibus.

(1) V. editionem Lucensem anni 1738 ad annum 66, pag. 607. Animadvertendum tamen est, Baronium mirabili quadam negligentia de his epistulis locutum esse et ex gr. epistolae XII de incendio Neroniano consules tribuisse non qui re vera in ea memorantur, sed qui sunt epistolae praecedentis. Errorum igitur deprehendere visus est sibi, qui nullus est.

(2) Lipsiae, 1893.

(1) Videbis dissertatiunculam a me editam Februario mense 1901 in *Rassegna Nazionale* cum titulo: *L'incendio Neroniano e la persecuzione dei Cristiani nel « Quo vadis? » e secondo la verità storica.*

(1) V. huius epistolae editionem a KNOFF curatam, Lipsiae, 1899.

(2) V. LIPSIUS et BONNET, *Acta Apostolorum Apocrypha*, Lipsiae, 1891, vol. I, pag. 23.

rolus (Ital.: D. Carlos) opus collusum, tresque post annos Cairo in urbe, Aegyptiorum rege invitante, Aida primo proposita est, compositissimum atque lectissimum operum, quae usque illuc magister edidit. Quem post triumphum, iterum musarum eius silentia nimis diuturna fuere, donec tandem, anno MDCCCLXXXVII, Mediolani, renovatis omnino cantu et concentu, ac veluti nova indutus iuventute, Otello in scaenam prodiit. Denique, sex post annos, Falstaff comoedia, quod genus dramatis nunquam iam post domestica infortunia magister tentaverat, acta est. Sed plausus iuveni exordienti denegati octuagenario seni copia infinita ingeminati sunt: ita ut paene ad obitum properanti Thaliae gratiae arrisuisse viderentur. Attamen sacri et religiosi extremo tantae vitae curriculo servati manebant afflatus. His pertractus, cum iam rusticans integrum fere per annum aut Busseti, aut Montecatini in oppido vitam abdite duceret, Siabai Mater Iacoponis fratris laudem, Ambrosianum hymnum, denique seraphici Bernardi precem ad Mariam Deiparam, quam Alligherius conscripsit, numeris noster vestivit; tanto ferme vate unus ipse musices dignus scriptor! Verum celeberrimum eius sacrum opus Missa fuit, quam Alexandri Manzoni memoriae Iosephus ediderat. Haec autem, quominus vicissim suis exsequiis concineretur modestia auctoris prohibuit, qui iusta exsolvi sua ulla absque pompa testamento edixit.

Mediolani, sacris refectus viaticis, Iosephus Verdi in hospitio, quod incolere iam hieme assueverat, morte placida nonagenarius paene assumptus est, et Itolorum maxima quae superesset gloria cum ipso abiit. Legata caritatis eius in testamento copiosa quam maxime, pietissimaque voluntas apparuit, qua aedibus, quas musices artificibus cibo et domo excipiendis atque invandis ipse condidit, exuvias suas quiescere concupivit. Quod quidem, nec dubium erat, lata ad rem lege decreverunt Itali patres: quid enim nimium esse aliquis sentire poterat ut debitus honos tantae memoriae redderetur?

Eius demissio, quae in habitu prae lucebat, qua semper in conversatione utebatur, vetuit ferme quominus non tam respublica Itolorum quam et omnium gentium legati, iam ad rem delecti, post eius feretrum solemnem pompa circumirent. Verum, quoadusque Euterpe ac Terpsichore melos humanos animos movebunt, monumentum Italicae gloriae perenne erit, lausque Iosephi Verdi renovabitur illa, quam Russorum ipse Caesar, Petropoli audiens Verdianum opus de Fatorum vi, privatim auctori reddidit iuquens: « Me quoque Caesare maior est tibi potestas! »

L. ANTONELLI.

Duo sunt opera sapientis: unum est non mentiri de quibus novit, aliud mentientem posse manifestare.

ARISTOT. Elench. 1.

DE COMMUNI OMNIBUS GENTIBUS ELOQUIO CONSTITUENDO

Quod iam G. Elpi pertractaverat argumentum (1) nuper et vir cl. Hermannus Diels in germanico commentario, qui *Deutsche Revue* inscribitur, copiose disseruit et, quod mirabile videri potest, eandem uterque verborum conclusionem attigit.

Cum de unius scripto in superiore commentarii nostri numero *Senior* verba fecerit, de altero haud supervacaneum puto in re tanti momenti aliquid dicere, praesertim cum a praefato scriptore commentarium nostrum renovandi latini sermonis usus probabile proponatur exemplum.

Initium igitur orationis ab eo capit quod sibi persuasum habet, Germaniam a natura ita esse conformatam et a caelo quasi praedestinatum, ut Germanis praecipua sit habenda cura, maximeque vigesimo hoc saeculo, quod cultus et humanitatis nostrae splendorem remotissimam quamque et barbaram regionem illustraturum esse videtur, unum omnibus populis constituendi eloquium. Compertum habemus olim graecum colonum, romanum militem patrium sermonem longe lateque propagasse, ut graeca lingua mille annis ante Chr. natum omnibus in Orientis regionibus communis fieret, romanam autem in Occidentis usque ad decimum septimum saeculum, nationibus quidem diversis obortis. Quid, si nunc aliquod excogitamus remedium, quo in tanta linguarum varietate et commerciorum maiori semper explicatione difficultatibus in dies gravioribus ob stare possimus?

De linguis, quae totae sint in gestibus vel hieroglyphicis, abiit hic quaestio, itemque de ficticiis magno labore compositis, quarum exempla quae *volapük* dicitur a G. M. Schleyer efficta, quae autem *langue bleue* a Leone Bollak inventa, quae denique *mundolingué* appellatur ab latina initia repetens a Iulio Lott inventa, cuius exponantur elementa in opere ita inscripto: *Un lingue international pro le cultiver nations de tot mund. Grammatic, dialogs, letters et vocabular composil in anglia, frances, german, italia et universal lingue pro le pratic application durant le exposition universal in Paris, 1900.*

Quid autem? Num qua inter linguas in ore hominum hodie latas omnibus communis deligi poterit? Historia monet plerumque populum victorem illis quos vicisset linguam imponere suam; quatenus igitur exterarum nationum quae hodie florent aliena uti lingua libenti patitur animo; quod si fecerit, imperione se subiciat populi cuius illa sit propria lingua? Gallica quidem, quae usque ab decimo septimo saeculo latinae obtinet locum, praesertim cum Napoleon I eius propagationi assidue faverit, ut anno quoque 1829 vir ille Goethe ei primas deferret, nunc ab illo recessit honore, quamvis *l'Alliance française pour la propagation de la langue française* plus quam decies centena millia denariorum quotannis profundat. Gallico magis sermoni atque germanico nocumento fuit magna in novissimo saeculo patrii amoris progressio, quae tamen efficere non poterit quin omnes unam desiderent linguam.

Tres hodie ceteris ad universam gentium communionem praestare sermones videntur; gallicus, anglicus et germanicus, hisque arreptis nullum amplius expetendum plerique existimant, neque vero suspicantur Sarmatarum linguam, quae hodie minoris fit momenti, primum locum tribus quas dixi contendere posse, immo superiorem discedere.

(1) G. ELPI, *La lingua universale*, Romae, ex off. Paravia et Soc., 1900.

Si usque ad dimidiam decimi noni saeculi partem gallicus sermo primas obtinebat, nunc anglico potius deferendae videntur, qui praeterquamquod toto orbe terrarum longe lateque resonat, prae ceteris non nihil habet commodius, cum etymologiae ac dictionum constructionis subtilitate emineat, idemque verbis latinis cum germanicis aequae commixtis omnibus significantior evadat.

Ad unguem hic facit referre quod Lewis Carnac verisimiliter ratiocinatur, totiens deciens centena millia hominum exeunte vigesimo hoc saeculo sermonibus anglico, germanico, sarmatico, gallico, italico, iberico, si eorundem progressus eadem ratione fiat ac in superioribus quinque saeculis, utros esse:

anglico 640,
germanico 210,
sarmatico 233,
gallico 85,
italico 77,
iberico 74.

At, ne anglicus quidem sermo ad vitandam alterius gentis invidiam honore linguae communis dignus videtur.

Restat igitur ut ad latinum confugiamus sermonem, qui tot superfuit saeculis, in cuius studium apud scholas Europae atque Americae pueri adhuc incumbunt, qui, etsi antea saepius, adhuc certe ad plantarum appellationem, academicas disceptationes, medicorum praecepta, regum epistulas, pontificum encyclicas litteras in multis adhibetur regionibus.

Iamdudum Romanorum occidit imperium; latinam igitur linguam omnes acceptam usurpare patientur, ut anno praeterito optima mente Austriae ille imperatoris administer von Hartel sacris saecularibus athenaei Cracoviensis et in Italia anno millesimo octingentesimo nonagesimo nono Baccellius ille clarissimus, id temporis studiorum moderator, ad salutationem eorum, qui Orientis rebus operam navant, decimum secundum Romae congregientium.

Profecto non hic quaestio de sermone puro atque emendato Ciceronis magniloquentiam redolent, quippe quod parum ad omnia vitae communis significanda sit accommodatus, verum de renovato illo ac vivaci, cuius americana ephemeris *Praeco latinum* romanaque *Vox Urbis* exempla proponunt.

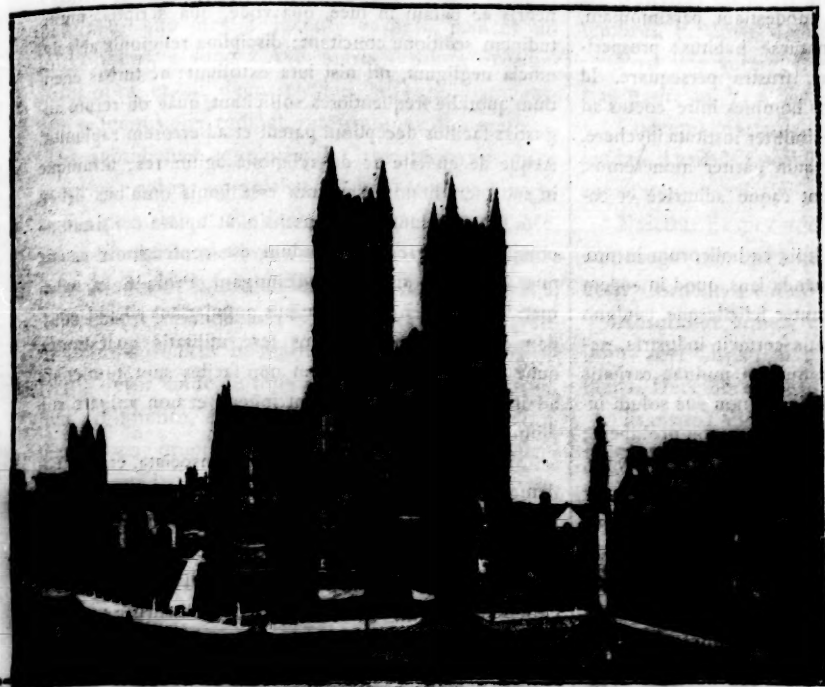
Non infitior litterarum appellationem aliam apud alias gentes impedimento esse ad id quod volumus perficiendum, sed huic difficultati opinione celestis occurrere potest, ut Germanorum athenaea aperte declarant, ubi disceptationes inter adolescentes et versae quidem nationis prospere fiunt.

Per se intelligitur latinam communem omnibus linguam nullo modo fieri posse si, ut nunc in scholis secundi ordinis traditur, ita discatur eique tradenda philologi, non viri actus praesint, qui rerum vitae necessarium periti, ab ea ut emortua docenda omnino abhorreant. At duae praeter ceteras difficultates exstant longe graviores; nam et e philologis nemini fere cordi est hic latini sermonis renovatus usus, et multitudo, a qua impulsus omnis proficisci deberet, iners permanet, nulla rei necessitate permota.

Hactenus vir cl. Hermannus Diels, cuius optatum, etsi impugnare nolo, num ad effectum perducere possit, nunc praecipue in tanto humanorum studiorum contemptu, quam valde dubito. Eiusdem potius assentior voto vehementerque faveo, quod solemniter expressit (1) in ipsa Berolinensi academia anno millesimo octingentesimo nonagesimo nono mense In-

(1) Cfr. verba F. RAMORINI in I num. anni III nostri commentarii.

Westmonasteriensis abbatis prospectus exterior.

"Throni aula", in Buckingham palatio.

contulere. Brutiorum nomen, diversa omnino ex fonte deductum, quam Bruti illius romanae libertatis assertoris maximi, iniuria ferme Quirites vituperarunt: Brutii enim vel Brutientes dicti sunt apud eos servi magistratum. Profecto, cum Hannibalis partes Brutii sequuti essent, civili et militari odio ea existimatio parva.

Verum qui postea supervenerunt scriptores eandem vulgare calumniam, servilem Brutiorum originem asserentes, quippe qui in Lucanos dominos suos armata manu insurrexissent. Diodorus Siculus primus haec tradidit (in *Bibliothec. histor.* libro XVI, c. V): «Eo tempore (sexta Olympiade, Popilio Lenae et C. Manlio CC.) in Italia circa Lucaniam colluvio quaedam hominum omnium paene fugitivorum a locis variis in unum confluit passimque primo latrocinabatur: dein et excubias agendo et incursionibus crebris aliisque exercitationibus coepit assuefacere ad militares ordines servandos. Itaque iusta acie cum locorum cultoribus congressi, semper victores evadebant: auctisque viribus ad urbium oppugnationem converti, Terinam oppidum captum diripuerunt. Postea in ditionem suam redactis Arponio, Turiis et aliis aliquot urbibus, sibi suam rempublicam instituerunt; vocatique sunt indigena appellatione Brutii, quod eorum plerique omnes fugitivi (Ἀφέντοι) servi, gens nimirum bruta essent».

Consonat cum his Diodori verbis Strabonis iudicium, qui Brutii ἀπέντοι vocat, eaque Iustinianus strictius resumit. Grote deinceps Brutios rurales servos vocavit; sed tum Germanis tum Latinis calumniantibus multo iam a tempore Grimaldus noster doctissimus respondit (1), Aristophane teste adducto (quanta quidem ante Olympiadem sextam aetate!) qui de lingua Brutia ait «nigra gravis lingua Brutia aderat»; Nossidaeque, Locrensi poetria, quae Locrensi in Brutios victoriam cecinit; denique Alexidis Turii amissa quadam comoedia, cui titulus *Brutia*.

Ceterum Diodorum ipsum, cum quae retulimus scripsit, pugnantium quae supra scripserat oblitum credimus (lib. XII), eaque ad antiquiora tempora pertinentia. «Horum temporibus (Athenis Lisimachide praefecto; Romae T. Menenio, P. Sextio Capitolino consulibus) Sybarienses, qui seditionis evaserant caedem, iuxta fluvium Tarenta (Trionta; Arenta?) congregati, sibi domicilia exstruere, eaque loca simul commorati, per aliquod tempus incolere, postea a Brutii inde eieci dissipati deletique sunt». Itaque antequam Romanam enarraverit fabulam a Brutii Sybarienses fractos ipse fatetur. Quae adstruunt quoque nummorum nostrae regionis monumenta.

Deinceps satis constat anno ab Urbe condita ccccc traegodias, comoedias aliosque versus primum Romae appa-

ruisse. Ab Etruria, Livio auctore, Romani histriones accessivere, idque exploratum; sed Livium ipsum legentem huic meae sententiae haud contrarium nequitum fallit. Poesim enim latinam Livius Andronicus, Cn. Naevius, atque Ennius, quem poesis patrem *Noster Venusinus* appellat, primi Romam intulere; atqui tres quos supra dixi poetas, in hisce nostris regionibus natos satis liquet. Nam Livius Andronicus, Suetonio teste, graecus erat, ut nomen etiam ostendit; at ipse e Graecia, potius quam e Magna Graecia, quae tota nostra est, oriundus, frustra asseritur.

Ubi enim Romani Magnam Graeciam subegere, quo quidem tempore nullum in Graecos bellum moverant, Romae Livius Andronicus suas comoedias agebat. Cn. Naevius, qui primo bello punico stipendia fecerat, noster fuit, Rudii, apud Calabros (in finitima Apulia?), ut omnes fere scriptores tradunt, natus. Romani itaque, hosce poetas nostros secuti, poesim primum colere coeperunt. Quid dixerim si arcaica orphica monumenta Sybaritica-Turiensia ultra adduxerim?

Sed ut res summas recentioresque attingam, compertum quoque habemus, et hisce nostris regionibus poesim italicam universam regionem peragrare; quod plures doctissimi scriptores, in primis Muratorius, ac De-Anconius, fatentur.

Saeculo vero prius quam quod vulgo creditur hoc profecto accidit, nec Sicula fuit prius quam Brutia italiana lingua; ut Brutiorum-Normannorum regnum Siculo Friderici imperatoris, tempore, virtute antecessit.

Inde, ut omittam Ioachim Abatem, de quo Alligherius:

*Lo calabrese abate Ioacchino
di spirito profetico dotato,*

et multos priorum temporum, Consentia, Brutiorum urbs caput, duos Thylesios genuit, Antonium et Berardinum, quorum alter perspicuus poeta, alter philosophus novissimus evasit et renovatae humanitatis primus, ut Verulamius ait; et Martyranum, et Quatrimanum, et veteris, nunc mortuae, Academiae Parrhasianae perillustres scriptores.

Recentiorum autem quis Vitriolum nostrum Rheginum latine scribendi peritissimum et B. Zumbinium, Italicorum criticorum principem, Consentinum ignorat? Et realis vel commenticiae, sive barbarae aut figuratae, quam dicunt, poesim assecras? Vincentium Padulam atque Hieronymum De Rada, prae ceteris meminisse iuvabit.

Heic tamen, ne longior sim, dicendi finem facio; optatam contigisse metam ratus, si, quemadmodum spero, in nobilissimam eamque neglectam Italiae regionem lectorum animos conciliavero.

Scrib. Consentia Brut.

R. PANCARO.

NOVAE SUMMI PONTIFICIS LITTERAE DE "QUAESTIONE SOCIALI",

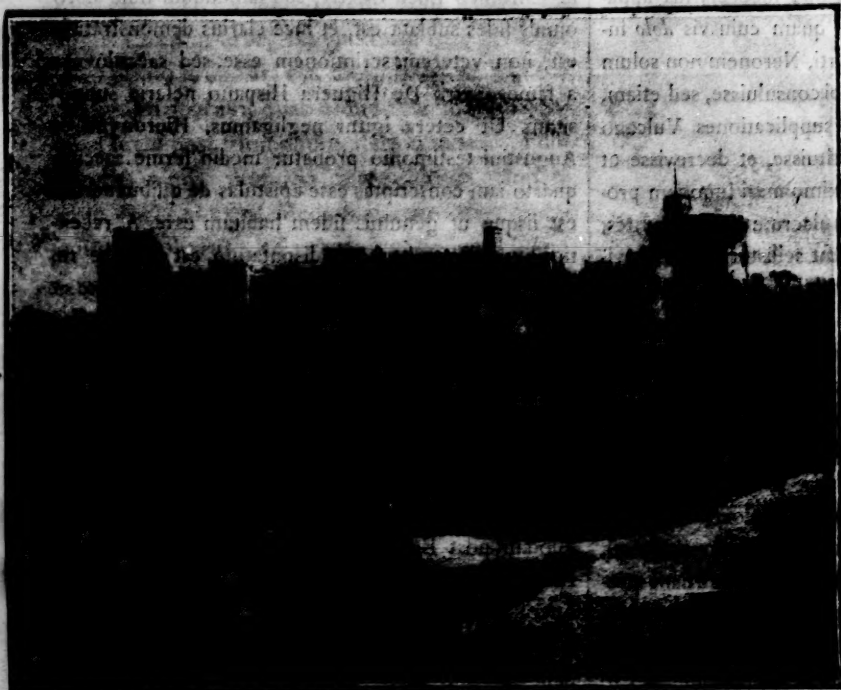
SOCIALIS, quae dicitur, quaestio apud omnes gentes late vehementerque agitata, Supremi Christiani Orbis Patris mentem et curas iure ad se traxit, qui non semel de re quid catholicis sentiendum atque agendum esset edixit verbo et scriptis. Additur nunc magni ponderis documentum nuperrimis litteris encyclicis, datis die XVIII superioris mensis Ianuarii, quae priores imprimis revocantes, earum salutes vindicant effectus. Sic enim Ecclesiae auspiciis, «quaedam inter catholicos tum coniunctio actionis tum institutorum providentia inita est in praesidium plebis, tam saepe non minus insidiis et periculis quam inopia et laboribus circumventae. Quae popularis beneficentiae ratio nulla quidem propria appellatione initio distingui consuevit: *socialismi christiani* nomen a nonnullis inventum et derivata ab eo haud immerito obsoleverunt. Eam deinde pluribus iure nominare placuit *actionem christianam popularem*. Est etiam ubi, qui tali rei dant operam, *sociales christiani* vocantur: alibi vero ipsa vocatur *democratia christiana*, ac *democratici christiani* qui eidem dediti; contra eam quam socialistae contendunt *democratiam socialem*. — Iamvero a binis rei significandae modis postremo loco allatis, si non adeo primus, *sociales christiani*, alter certe, *democratia christiana*, apud bonos plures offensionem habet, quippe cui ambiguum quiddam et periculosum adhaerescere existiment. Ab hac enim appellatione metunt, plus una de causa: videlicet, ne quo obiecto studio popularis civitas foveatur, vel ceteris politicis formis praeoptetur; ne ad plebis commoda, ceteris tamquam semotis rei publicae ordinibus, christianae religionis virtus coangustari videatur: ne denique sub fucato nomine quoddam lateat propositum legitimi cuiusvis imperii, civilis, sacri, detrectandi».

Inde conscientia officii Pontificem impulit ut controversiae modum imponeret, et quaedam praescriberet, quo amplior fiat bonorum actio, multoque salubrior civitati eveniat.

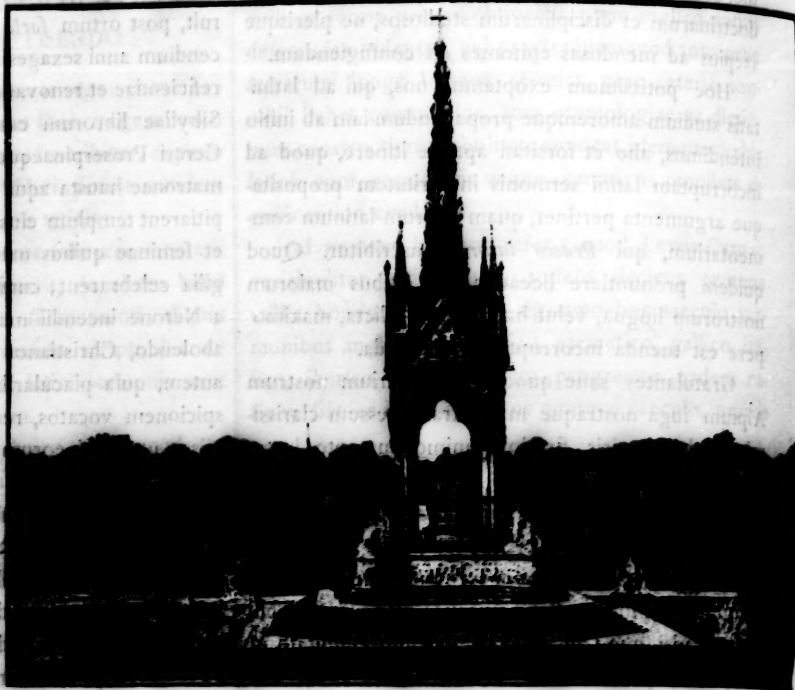
«Quid *democratia socialis* velit — ita Pontifex scribit — quid velle *christianam* oporteat, incertum plane esse nequit. Altera enim, plus minusve intemperanter eam libeat profiteri, usque eo pravitate a multis compellitur, nihil ut quidquam supra humana reputet; corporis bona atque externa consecetur, in eisque captandis fruendis hominis beatitatem constituat. Hinc imperium penes plebem in civitate velint esse, ut, sublati ordinum gradibus aequatisque civibus, ad bonorum etiam inter eos aequalitatem sit gressus: hinc ius domini delendum; et quidquid fortunarum est singulis, ipsaque instrumenta vitae, com-

(1) GRIMALDI, *Studi archeologici calabresi*. Neap. 1845.

Castrum, cui Windsor appellatio.

Alberti principis, Victoriae reginae coniugis, mausoleum.

Non esse Senecam hanc epistolam patet ex ipsa voce quae est ractus, quam licet iam a Messala in latinam linguam invectam (1), nunquam Seneca philosophus usurpasse videtur. Praeterea cum incendium urbis mense Iulio arserit, ut Tacitus testatur, hic contra epistola fingitur data quinto kalendas Aprilis (2).

Sed etiam quarto saeculo ficta indicetur haec epistola, quoniam ex aliquo vetere fonte notitias haurire auctor esse nullum esse dubium potest. Ante omnia incensum urbis ab eo ut causa persecutionis habitum est; quod inter veteres rerum scriptores Tacitus omnia animadvertit; nam neque Suetonius nec Cassius Dio nec ipsi scriptores christiani, ut Tertullianus, idem fecerunt (3); aetate insequenti autem Sulpicius Severus eandem sententia scripsit, sed omnia ferre ex Tacito mutuatus. Superest igitur ut auctor epistolae nostrae vel ex Tacito quoque, vel ex altero quodam fonte ignoto nobis hanc partem operis in rem suam derivaverit; at ex Tacito mutatum esse parum verisimile fit si consideres, non cum eodem congruere notitiam de numero domorum et insularum quae incendio arserunt; noster enim numerat centum triginta duas domus, quattuor insulas, Tacitus autem harum rerum numerum inire haud promptum esse, ceterum quattuordecim Romae regionum quattuor tantum integras mansisse, tres solutius deiectas, septem reliquis paucula tectorum vestigia superfuisse, lacera et semiusta.

Praeterea novum quoddam occurrit in epistula nostra quod dignissimum attentione est, id est autem, cum Christianis Iudaeos quoque quasi machinatores incendii supplicio affectos esse. Tacitus de Christianis tantum loquitur; neque ullus veterum, ne Iudaici scriptores quidem, ut Flavius Iosephus, verba de Iudaeis in crimen vocatis fecerunt. Recentiori tantum

(1) QUINTELLIUS, VIII, 3, 34. De verbis novis: « Quae vetera tunc sunt fuerunt olim nova, et quaedam sunt in usu perquam recentia, ut Messala primus reatum, munerarium Augustus primus dixerunt ».

(2) Nomina consulum anni LXIV fuerunt: M. Licinius Cassius Pater et C. Laecanius Bassus. Cf. Tac. Ann. XV, 33: C. Laecanius, M. Licinius cons.

(3) SEXTONIUS de suppliciis Christianorum loquitur c. 16 Neronis vitae, de incendio c. 58. Dio ne unum quidem verbum facit de persecutione. Tertullianus (Apolog. c. V) Neronem memorat in sectam Christianorum saevientem, silet de incendio.

aetate nonnulli docti viri, ut Merivale et Schiller (1), opinati sunt tunc Iudaeos primum reos a Nerone factos esse, et postea Iudaeorum indicio Christianos. Hanc igitur notitiam Pseudoseneca unde hausisse dicendus est? Equidem nescio, at illud adsevero, non ex penn suo eam deprompisse neque finxisse rem tam gravem, sed in aliquo vetere libro, vel in actis vel in annalibus nunc deperditis, eam legisse et in usum suum derivasse. Aio igitur Pseudosenecam non esse negligendum ab historicis anni sexagesimi quarti, sed inter auctores praecipuos esse enumerandum; notitias enim exhibere non ex Tacito ductas sed ex altero quodam fonte item antiquo, cuius omnis memoria extincta est.

F. RAMORINO.

ANGLORUM MONUMENTA

VICTORIAM, Anglorum Reginam Indorumque Imperatricem, in superiore numero commemoravimus: imagines hodie nonnullas damus, quae praesentem luctum cum propius attingant, non ingrata visu fore duximus.

Castrum Windsor nomine suprema mansio iam facta est, ubi aeterna quiete exuviae regales fruuntur. Aedes magnificentissimae una vix itineris hora Londino dividuntur, quas Wilhelmus, cui triumphator cognomen, posuit. Verum cum singuli reges aliquid addiderint, immutaverint, instauraverint aut ditaverint, maximum inde pariter advenis inventibus delectamentum pariterque eruditio, cum tam disturnae historiae monumenta in unum praebeantur collecta. Turris miranda potissime, mole ingenti, forma rotunda, in circuitu per centum sese volvens metra, in altitudinem ad octoginta erecta. Verum, ut pleraque mediae illius ferreae aetatis oppida tristitia multa parietes enarrant. Iacobus I, Scottorum deinde rex, decem et octo annis captivus inibi mansit et reges Anglorum plurimi eius in caveis reconditi sunt, inter quos Henricus VIII, Carolus I et Carolina regalis generis foemina, cuius sarcophagus mira arte praelucet.

Volumus etiam lectorum oculis subicere ingens quod Manibus Alberti coniugis mausoleum Victoria posuit, inter pulcherrima ferre quae gentes viderint, recensendum. Eminent in platea suo quaeque in angulo posita signa quatuor, Europam, Asiam, Africam, Americamque effin-

(1) MERIVALE, *A History of the Romans under the Empire*, 1862, vol. VI. SCHILLER, *Gesch. der röm. Kaiserzeit*, 1883. Cf. COEN, in *Atene e Roma*, 1903, pag. 263 et sq.

gentes. Basis omnis perquam longa facies insculptis figuris exornatur illustrissimorum artificum, novem supra centum sexaginta ad numerum. Homerus adest cithara ludens, Vergilius proximus sequitur, Alligherius deinde, Mikonis, Boccaccius Aliunde Bonarrotius, Donatellus, Cellinus, ceterique renovatae artis peritissimi magistri in marmore renident. Quinquaginta metra et amplius a solo eminet gothico stilo elatum peristylum, quatuor suffultum columnis, in quo aeneum signum Alberti principis auro focatum erigitur.

At si advenae Londinum attingenti vix unum visitandi monumentum spatium datum sit, Westmonasteriensem abbatiam seligendam illi suademus.

Primus tantae molis nucleus ecclesia fuit anno rex eodem in loco exstructa, quam binae deinde priorae infectae sequutae sunt, quoadusque, Henrico III rege, hodiernae aedes elatae. Tecta, latinae crucis ad instar disposita, in quadringentos passus quaquaversus diffunduntur. Faciem gothico et ipsa more delineatam quamvis hec vel illic pulcrum satis atque decoram nulla admiratione advena perspicit; intus vero latet unde obstupescas. Tu enim usque a saeculis locus ille « Pantheon » quasi Anglicae gentis delectum, regum, reginarum, consulum, imperatorum, oratorum, philosophorum, scriptorum sepulcra omnia in idem monumentum conlata atque dignis. Reges tredecim totidemque reginae inibi adhuc quiescent, thronusque asservatur, quo consensu, ab Eduardo IV usque diebus, Anglici reges, ipsaque Victoria, coronam primum susceperunt. Throno autem reges plerumque utuntur ordinario Buckingham regali in palatio, quod de more inhabitant, posito in aula ex throno apprimae vocata, & tissima ferre, ut lectoribus ipsa miranda prostat.

LAELUS.

PRO BRUTIIS

IN commentarii *Vox Urbis* fasciculo idibus Ianuariis edito ab Alafredo Bartoli scriptas legi Pistoriensis urbis laudes. Civitas ea ferre est quam et gesta suorum eximia et praeterea suae gloriae monumenta semper ab oblivione defendunt. Atqui mihi quoque aliquantulum spatii vestras inter columnas concessum velim, ut regionem hanc, in qua natus sum, Etruria provincia, humanissima gloria vel pulcritudine, haud minorem, tenui meo calamo recolam. Quinimmo iustitiae officium quodammodo expetit ut ipsum mihi concedatis: Brutii enim nostri, etsi apud veteres scriptores parvi plerumque habeantur, ii sunt tamen, qui ad litteras bonasque artes evulgandas praevalidam operam

exordium recordamur mutatum. Fuit enim tempus pueritiae, quo dies a lucente vespere, scilicet ab initio noctis, a sono « Ave Maria » prima exordiebatur hora, et, sic decurrentibus, ad vigesimamquartam sequentis diei redibat, integrumque diei spatium, idest quotidianae revolutionis Orbis terrarum circa proprios polos, complebat. Adolescentiam attigeramus primam, et funditus tunc facta mutatio. Meridies horam duodecimam a dimidia nocte notabat; inde duodecim horae ad dimidium noctis ferebant; unde rursus a duodecima hora duodecim subsequentibus horis reditus in meridiem. Quaero, si quis interrogaretur unde initium diei hauriret, qua causa, quo argumento, quo iure meridianam horam dimidia nocti praeferret, dimidium noctis meridiem? Nullum quidem discrimen, nulla praestantia antimeridianas a pomeridianis decorabat horas ac distinguebat, quum pares iisdem tenebrarum ac luminis donum, divisio, vices. Iamque assueveramus, quum subito nova est orta mutatio, quae diei principium a dimidia nocte promit, atque in totum fert spatium subsequentis lucis, tum per increscentes tenebras vespertinas usque ad tenebrarum apicem deducit. Idque bono iure; nam tunc incipit dies quando motus Orbis in lucem incipit.

Hic autem lectores ut considerent volo quanta sapientia, quantaque doctrina etiam in iis, quae minime dogmata contingunt, Ecclesia Romana, traditione iussisque Apostolorum imbuta, optimum duxerit, et praeceperit ab exordio, dimidium noctis habendum esse finem praetereuntis iam diei, initium surgentis. Quinimo ita in solemnibus cavit suis, ut Regulares, quibuscum saecularia minus potuere negotia, media nocte in templum psalmos recitaturi venirent, iuxta illud Davidicum: « Media nocte surgebam ad confitendum mandata tua », et iterum: « Media nocte laudem dixi Tibi ». Quam rite ergo, quam scite, media sub nocte excedentis mensis Decembris an. 1900, et succedentis Ianuarii mensis 1901 sacris solemnibus saeculum clausum est XIX, traditumque aeternitati per pias preces Christo reconciliatum, et xx apertum piis precibus, futura miserimarum gentium, et gentis humani generis Christo commendando!

Sed ad ea, quae nobis proposuimus, veniamus. Anno 42° ante Christum consulibus L. Munatio Planco, et Marco Aemilio Lepido (II) Cassius et Brutus in regione Macedonum Philippi profligati periire. Hic autem annus in Fastis Consularibus « mathematice » congruit cum anno 712 ab Urbe condita. Hinc annus natalis Christi 753um ab U. c. habetur coss. Cassio Cornelio Lentulo, Lucio Calpurnio Pisone, minime 754 consulibus Octaviano Augusto (XIII) et Marco Plautio Silvano, cuius in locum suffectus Caius Caninius Gallus est. Quoad enumerationem vero a Baronio traditam, non in consilium, sed in numeros aliquid irrepsisse arbitror; cum ipsi quadragesimus secundus Octaviani annus incipiat post Mutinense bellum, C. Vibio Pansa et A. Hirtio coss: atque hinc initium Christianae aetatis integro praecedat anno nativatem Christi Servatoris, cum contra et Natalitius Domini Christi dies et aevi Christiani initium eodem tempore una exordiantur, scilicet dimidia nocte inter 24^{am} et 25^{am} mensis Decembris diem anni ab Urbe condita 753, iuxta Consulares Fastos, qui mihi potiores certioresque sunt annis a creatione, et ipsis Olympiadum annis; habeo enim domi traditam religionem et fide historica consulum aetatem, seriem, et ordinem.

Quapropter anno ab Urbe condita 735, vi id. Decembres, C. Sentio Saturnino, Q. Lucretio Vespillone consulibus, habetur Conceptio Immaculatae ab originali labe Virginis.

Nativitas eiusdem anno U. c. 736, vi idus Septembres, P. Corn. Lentulo, G. Corn. Lentulo coss.

Post hos autem dies concepit Elisabeth, Zachariae uxor, an. 752, 24^{am} mensis Septembris die.

Concepit Maria de Spiritu Sancto an. 753, XI calendas Apriles, coss. Lentulo et Pisone, qui mox sequentur.

Nascitur Expectatio gentium, Redemptor Mundi, cuius regni non erit finis, ix cal. Ianuarias a. U. c. 753, coss. Cornelio Lentulo et Lucio Calpurnio Pisone.

Absolvitur annus, qui exorditur cum Christo et initio aevi Christiani anno U. c., inter 24^{am} et 25^{am} mens. Decembris dies, 754.

Transitus Virginis a mortali vita anno U. c. 801, ix cal. Ianuar., consulibus Caio Caesare et Lucio Aemilio Paulo.

Anno ab U. c. 691, ix cal. Octob., coss. M. Tullio Cicerone, Caio Antonio Nepote, Augustus nascitur.

Anno xv imperii Tiberii Caesaris ab U. c. 782, consulibus Caio Rubellio Gemino, Caio Fusio Gemino, Iesus Christus erat quasi incipiens annorum xxx et in Iordane baptizatus est.

Passio et mors Christi consulibus Servio Sulpitio Galba, Lucio Cornelio Sulla; suffectis, Lucio Salvio Othone, Vibio Marso (secundum Consulares Fastos, quibus annus incipit primo mensis Ianuarii die); qui Aprili mense emisit spiritum.

Haec mihi rei summa, et hic finis. Aliquid in opus hoc erit ubi de Danielis prophetia fiat elucubratio, in quam incumbo. Nunc notare liceat auctores, qui Lucae graecum textum assumunt ita ut « quasi incipiens annorum triginta » legant: « uno ac triginta annis natus », perperam facere. Et quid sentiendum de iis, qui natum dicunt anno ab U. c. 747, emittentem spiritum anno U. c. 782, anno aetatis eius quinto ac trigesimo, idest tribus antequam praedicaret annis, atque ipso anno xv Tiberii Caesari, quo « lavacra puri gurgitis - caelestis agnus attigit », et in Unitate Trinitas revelata est?... Haec hodie, ne concessio spatio excedamus.

Cerchiara in Calabria.

PETRUS ALEXANDER MARIA ROVITTI

c conditoribus Astronomicae Academiae in Gallia.

HORAE SUBSECIVAE

In pueruli mortem matris lamentatio.

(Ex ital. M. RAPISARDI).

Parvule rex, solis qui aurato e limine promptus,

Ut flos in matris decideras gremium,

Heul lugelque manetque thronus viduatus Amoris,

Rege carent cordis quae tibi regna dedi.

Quo, fragili cymba, sola sub nocte pererras,

Navita, quas tristes findis ineptus aquas?

Qui cor, qui gremium matris ditione tenebas,

Nec cor, nec gremium dulce fovebis, amor?

Nonne vides tumidum ut mare sit, nigrasque per auras

Mugiat ac gelido flamine spiret hiems?

Nullus in orbe locus maternis tutior ulnis:

O repele hunc matris, dulcis ocella, sinum.

Quid me, care, fugis? me, me citus arripe cymba;

Per Stygios veniam, te comitante, lacus.

Quae sceptrum tribui, quae sum tibi mater honorque,

Non ubi mi recubem est, non ubi mi moriar.

ANTONIUS GALIERO.

COMMUNIA VITAE

Per aequam glaciem abundi ratio.

QUAE a calendis Ianuariis fuere ad idus dies, haec tum Borealibus ventis, tum nivium copia, tum glacie altissima ita in tepidiore quavis regione singulares factae sunt, ut memoriam hominum quodcumque simile excesserit, et concreta gelu terrae pariter lacusque obdurerint. Nec alia a ceteris fortuna fuit Romani vicini, et qui praesertim, nascentibus aquis obruti, soli sinus adhuc Etrusco vocabulo tot saecula vincente maranae appellantur, dominanti glaciei morem gesserunt, et solidissimae crystallo similes constiterunt.

Ego (quis mihi vel culpa vel vitio vertat?) morbum aëris intemperie conceperam, quo domi tepidiore in conclavi fere non sponte morarer, obseratas praeter nares, cetera sanus; medicique superbus imperantis iussa fregissem, nisi amicorum series me quotidie per horas visitatura suavi solata esset colloquio, et Aesculapianum carcerem libertate mihi gratiorem fecisset. Quibus in sermocinationibus non modo pulcra fuerunt; sed et gravia, quae ad linguam nostram pertinerent, delata sunt.

Aroldus in his princeps erat, Suevus genere, latinis rebus, a sermone ad historias monumentorumque Romanorum rudera, fide magna iamdiu haerens, et post hunc Forfex ille, quem vos lectores probe noscitis; nos autem Vocis Urbis scriptores Aristarchum acerrimum plerumque experimur. Nescio quid nugarum agitabamus, totique eramus in illis, cum ex America Oliphantius quidam Canadensis, supervenit... invisurus mense?... Ne credatis! Invitaturus ut una extra Nomentanam portam, transque pontem progrediremur; ibi quippe plures ex optimatibus tum exteris tum nostratibus futuri erant spectatum, atque ut spectarentur; magnus enim ludus viandi sine gressu per obstrictum gelu lacum quaquaversus offerebatur. Res ita futura, ut Suevis, Romanis, Americanis, Anglis, Germanisque digna oculis haberetur; gens autem, quae in ipso et actura luderet, et circumspectura consisteret, assueta ludo, casibusque, vicibusque quamplurimis.

Tunc ego, ut morae impatientem Oliphantium aliquantulum tenerem: — Dic, sodes, assueta gens ludo, casibusque, vicibusque quamplurimis! Pulcre, bene, recte!, addam et: belle!, si lubeat; sed quaero abs te, nisi me alphabetus fefellerit, utrum vera sint, quae legi in diariis... — Et mihi Oliphantius praeceps: — Et quanam?... Sed quid ad me?... Quid ad nostra sunt illa, quae postulas?

Ego autem magna cum pace, et arte cunctans, ut ille exandesceret: — Quia legi in huiusmodi ludis saepe occurrere casus, qui reapse sunt casus, atque casus tales, ut Nominativus in Accusativum vertatur, immo interdum in Ablativum decurrat, quo longius nulli hominum abire fas est.

Attonitis ille me oculis intueri, perque adstantes viros dubius dubios oculos circumferre; qui, credo, me pituitosum putantes repentina febris correptum in vaniloquia aberrare, accipites et ipsi modo in me, modo in Oliphantium, modo ad invicem obtutum ferebant atque tenebant.

Inde ipse prosequutus sum, non mediocriter admiratione diversisque demirantium iudiciis delectatus: — Legi nuper in ephemeride homines in concreto glacie flumine « rotatis calceis » usos decucurrisse, hoc tamen laudabili exitu, ut cum in levem delapsam aquarum, quae uti erant pronae subito obdurerant gelu, pervenissent, per pronam lapsi sunt glaciem fractaque capita, brachia, crura, femora retulerunt, et miserabili ruina super gelu iacuerunt in lamentis, donec auxiliaturae turmae ex oppido descenderunt, et partim in nosocomia, partim domos portaverunt; partim, cur taceam?, in mortuorum conclave, siquidem nonnulli inter eos, ut ait Livius, sunt facti mortales.

— At apud nos — Oliphantius addebat — cum de lacu agatur, cum sermo sit, cum res habeatur in palude, quae labi nescia est, nihil declive est, nihil pronum, nihil praeceps, sed in aequo sunt omnia; quapropter nihil de casu... Ah! nunc intelligo iocum. Luseras inter casus declina-

PER ORBEM

Si quae fata pararunt his diebus insolita ac solempnia utique omnia enarranda mihi essent, epicis vix carminibus tantum perficerem munus divinisque numeris, quibus datum est Musis Aganippis undam bibentibus humanos maximos casus recollere versibus. Quoniam enim digno satis eloquio Victoriae funebria enarrarem, quae ubique terrarum persolvuntur? Vel quibus elegis Italorum dicerem luctus, qui Verdium, summam sui nominis gloriam, inopinato vita functum concordii fletu adhuc lugent? At memoranda haec quotidianae ephemerides per partes singillatimque dixerunt tanta cura, ut infinita paene rerum moles assiduos quos numerant lectores iam oppresserit. Itaque de mihi quoque contingat animadversio, paulo maiora recinam.

Iure meritoque: quid enim Babylone antiquitate insignis maiusve, quidve optavissent magis, quot sunt sacrarum historiarum cultores, quam ut reliquiae tantae urbis novam semper in lucem redirent? Atqui hoc adamusim et patientia et studio, et labore pecuniaque nonnulli scilicet illi protulere, penes quos maxima studiorum omnium laus a dimidio iam saeculo viget. Horum enim docta lectaque manus ad exploranda, si quae adhuc laterent intactae superessent adhuc tantae urbis vestigia, publico aere recens profusa fuerat: cum tandem arctis oculatis investigatoribus fortuna. Qui quidem, ipsa inter Babylonensia rudera, Marduchii, Persis Chaldaeiisque populis carissimi numinis, aedes celebratissimas invenire ruinas, arenaeque, herbis lapillisque obruta. Fuerat ille autem sanctissimus totius Chaldaei imperii locus, quem nunc equitum camelorumque ungulae impune contingunt: innituntque simul suprema doctissimi totius orbis viris aetia — quasi tabularium, vel potius tabaceum aeternum innumeris lateribus refertum quo, ut notum est, insculptis stilo signis, quas veluti amplex sacerdotes chaldaei asservabant. Imperii vices maximi, tanta antiquitate remoti, reperto feliciter magno historiae monumento, splendide mox illustrabuntur.

Anxia vero haeret iamiam mens secum reputans quae praeterita miranda Oedipis callidissima lateres enarrabant. Seditiones foveas ut Lutiensis illa exaruit apud cathedrales ecclesiae scholarios? An quae Valentinienses Iberos compulsi effraenae libertatis adsertores ad religiosis sodales impie vituperandos, qui post peractum solemne sacrum e templo egrediebantur? Absit omnino! Nec credam libenter Babylonenses illos, etsi Barbaros Graeci vocaverint, in Marduchianos sacerdotes suos tam indigne insurrexisse! — Dicent fortasse lateres calamitates ignitas quarum Tigurensis civitatis incolae specimen experti sunt, qui suam domum ignito aere male incendio conquisitam prostratamque viderunt, dum miserum dominum labentes muri interficiunt? Sed aetia. Horum similia nefaria partim, partim calamitosa, quae supremi attulerunt dies, nullo ferme pacto velim a lateribus illis revelata.

Quamquam et graviora fuerunt. Audivimus namque in Sinarum Scian-si et Scen-si provinciis ob famem terrerimam belli comitem in feras iam homines conversos, ut alii alios vorarent; audivimus crudeles hominum foeminarumque clades, quas Turcae milites per Macedoniam patrarunt, unde iam minae innovandae seditionis aut redintegrandi civilis belli resurgunt.

Profecto ut laetiores semper et iucundiores thesauri hominibus investigantibus innotescant auguror, utque viatoribus sodalibus meis meliora oculis occurrant. Id vero praesertim praestant bonarum artium opera, quae proferre oculis animisque blandum oblectamentum unae possent. Haec Cordubensibus saltem sors fausta hodie servavit, qui in obscuro suae cathedralis templi ignotoque angulo pictas tabulas invenerunt quatuor, quas Velasquez callidissimus colorum artifex illinivit, aliam insuper a Murillo depictam, Desparae suavisissimam, iuxta pictoris stilum, praebens effigiem.

Atqui reperta huiusmodi, bona pace dicam et Romani et Forficis nostri, chaldaei centum bibliothecis carissima semper mihi erunt enuntianda!

VIATOR.

VARIA

Reconationes singulares.

Regum regumque adeo in deliciis est, ut cum in hanc integros absumperet dies, quinimo et noctes insomnes, perbeati sibi esse viderentur. A quodam ex hisce compertum nuper est hoc singulare. Homo, etsi verbosus, nunquam tota die tantum loquitur quantum satis sit tribus horis ex integro complendis; quapropter mille et nonaginta et quinque horas eloquiis suis, singulis annis implebit, idest mensem, dimidium mensis, et horas quindecim. Hinc ubi sexagesimo aetatis suae supremum obierit diem, idem illi erit ac si per septem integros perpetuosque loquutus fuerit annos, reliquos autem tres et quinquaginta annos consummat. Ac tamen quot illis in septem annis in illa verba? Quot grata? Quot mendacia? Quot etiam dolosa? Quot autem damnosa? Quot bona? .. Expectamus qui recensent.

Alius ex iis, quibus tota vita in computando est, hoc diligentiae suae specimen nobis nuper edidit. Qui tabaci fumo ex foliis comminutis chartae velo constrictis, et plerique ex hisce sunt, singulis diebus non minus viginti flammiferis nititur. Nostra fortassis, certe sua numeratque ipse canbat. Absumit ergo quovis mense sexcentos, septem millia ac ducentos anno quovis. Si ergo a vicesimo ad sexagesimum annum eadem constantia utatur, incendet ducenta et octoginta ac

octo millia flammiferorum. Qui cum singuli longitudinem trium centimetrorum sibi vindicent, ipse filum ligneum comburet octo per chilometra et centum ac quadraginta per metra productum. Quid si quaeque civitas mille tantum ex iis singula habuerit? Novem chilometrorum millia et quadringenta ac sexaginta chilometra incendet! Quid si haec summa toties iteretur ut sua sit pars Anglis, Gallis, Italis, Hispanis, Batavis, Germanis, Hungaris, Moschis, Sarmatis, Graecis, Turcis, Persis et reliquis? ..

Nosocomium novi generis constitutum.

Nosocomium hominibus aegrotis Fabiola Romana primario constitutum dicitur; nosocomium canibus morbo affectis nuper erectum in commentario nostro notavimus; nunc nosocomium arboribus, arbutis, plantis denique quibusvis depereuntibus morbo, Hoc Hutinet, Parisiensis vir nobilis, eques, idemque ditissimus, molitus est. Numquid lucra causa? Absit. Miseratio rem omnem instituit, siquidem viro misericordiae visum est nihil, aut fere, diversum esse inter hominem qui febris, qui cancro, qui aquoso sanguine, qui extinctione perest, et plantam quae radicibus, quae trunco, quae ramis laboret. Non erit sanguis, et erit lymphae, utraque vita; non erunt nervi, at erunt fila, quibus interponitur et superponitur, quod dici potest caro plantarum. Sic magno in atrio in via, cui nomen a Sancto Antonio, constitutum est nosocomium, mobilibus tectum crystallis, calidaria, frigidaria, sanatoria instructum, decoratum, armatum. Adsumt medici, adsumt domestici, qui, aegrotae arbori, vel plantae, ubi affertur, medicamina, diligentiam seduli navant. Quid si dicam illuc afferi quotidie, illic obliniri, amari, striri?

Sci.

Pharmacopolae nuper duellum proposuerat in Gallia miles. Composita fuerunt inter patines, quos vocant, locus, dies, hora. Arma, cum haec sit quellis lex, pharmacopola se laturum dixerat. Venit ad locum die atque hora constitutis, inermis. Tunc, attonitis adstantibus, theculam e pera trahens, et aperiens coram adversario: — Haec — inquit — mea arma sunt; duas exhibeo pillulas, quarum altera atrocissime veneno facta, altera exerta. Elige quam volueris, et desine. — Coecam mortem recusavit miles, ac duellum amico praelio absolutum.

P. d. V.

SOCIIS MONITUM

NONNUMQUAM ad nos socii scripserunt dolentes hunc vel illum commentarii numerum suo tempore sibi non remissum; quin etiam interdum binos vel ternos quoque simul allatos.

Volumus itaque socios omnes certiores, diligentissime munus nos apud diribitorium exsequi, et a culpa longissime abesse. Profecto qui subnotationem non recto tramite, sed per bibliopolas fecerunt, neque iudem praeceperunt, ut nomen eorum patefacerent, ipsi serius commentarium accipient, cum bibliopolae committenti commentarium inscribere teneamur...

Ceterum quivis Vocis Urbis numerus fortuito amissus rursus a nobis petatur, qui rationem habebimus: subnotatio autem et alia omnia semper mittantur ad Aristidem Leonari equitem, commentarii Vocis Urbis possessorem et administratorem, Romam, via Alessandrina, 87.

A SECRETIS.

tionum Istinarum, et casus, qui a verbo «cado» nomen habent; qui igitur domo processerant animo agendi, huiusmodi quippe Nominativo natura est, domum reversi sunt male mulcati et patientes, quod Accusativo convenit, qui casus est patiens.

(Ad proximum numerum).

H. DE VECCHI PIERALICE.

ANNALES

Anglicum et Germanum renovatumne foedus? - Sinenses res - Transvaalana praelia - Persica et Americana bella - Milanus, Serborum quondam rex, vita functus.

QUAE MOX Anglorum urbs caput se videri se vidisse memorat iusta eaque solemnissima funebria Victoriae Reginae suae persoluta non una miranda visa sunt. Nam praeter opinionem praeterque auspicia id contigit maxime ut Wilhelmus Germanorum Caesar, qui morienti aviae adstitit cito, Anglorum animae a rege usque ad humillimum Londini incolas, mox iam infensos adversosque, optime captaverit. At regi praesertim Eduardo acceptum ita Caesaris obsequium fuisse dicunt, ut Regem inter et Imperatorem ex diuturnis colloquiis his diebus habitis novum foedus exortum plerique credant, cuius vim fore ut Sinenses et Transvaaliani bellatores proxime experiantur.

In Sinis autem imperiali edicto iam constitutum est ut Yu-Sien capite plecteretur, Ci-nang sibi mortem adscieret, Cio-su-ciao ac Tung-fu ordine suo expellerentur, Cang-cl, Li-sien-ciang vita iam functis funebria non redderentur. Paulo post Li-hung-chang sua ipse vico ex hac vita migrasse excepimus, quod tamen num verum sit adhuc latet. Ferreum iter Han-kow ex urbe ad Pechini moenia redintegratum Delcassé Gallicis patribus declaravit; dum Waldersee scribit Trotha ducem eiusque agmen ad Yang-fang per montana occidentis loca pervenisse, unde Schan-kai-kuan in provinciam deinde descenderet omnia circum lustraturum. Quae cum iam accidissent, convenimus iterum ut de pace statuerent exterarum gentium legati. Verum tot comitiorum uberius adhuc fructus desideratur. Audimus tamen constitutum concordii consilio ut tabulae proscriverentur, nomina magistratuum ferentes quos acri poena damnari nostrae gentes expetunt.

Boeris eadem semper constantia dignaque tanta fortitudine fortis. Dewet in Anglicam coloniam discurrentem, quo pergit quotidie ignorant Angli, at quotidie pariter eius agminem impetum modo hic modo illic sustinent. French, anglico equitatu praefectus, orientalem Transvaaliam regionem lustrat, inque Witte valle cum hostibus arma commisit, atque loco cedere eos vidit. Sed Boeri instructa legione Lusitanam coloniam pervaserunt, utpote Anglis nimis faventem, quare praecipuum Anglorum conamen septem agminibus instructis, ut orientales illas regiones ab hostibus tuerentur mox spectat. Herzog denique, notissimus alius Boerorum dux, in Anglorum ipsa colonia equorum pecudumque gregem maximum secum abripuit, Petersburg urbis praesidium Boeris circumvenientibus arma tradidit: urbem autem, hostibus abeuntibus, iterum Anglica auxilia nimis sero supervenientia occuparunt.

Bellica ex Persici quoque sinu litoribus his diebus resonant. Ben Rascid enim, qui regem sese edixe-

rat exercitumque viginti millia militum collegerat, ex Koveit senioribus opposito equitatu decem millium equitum fusus est, opimaque sua spolia victoribus praedam reliquit.

In America Venezuela respublica civili bello persumdatur; quamquam Venezueliani milites perduellium copias ad Panama locum disperserint; eadem vero de causa inimicitiae augentur quotidie inter Venezuelam et Nordicas foederatas civitates, dum Loomis huius administer, qui extera negocia gerit, edictum Senatus mandato Venezuelianis de bello prompte sedando ultro misit.

Sed et milites Americani quoque in Philippino bello versantes indomita incolarum constantia, aerisque perniciem, nimioque labore belli male quotidie mulcantur, et febri pessima correpti haud raro vitam amittunt. Quotidianae inde reipublicae praesidi litterae mittuntur, ut Philippinis insulis libertas reddatur exercitusque cito revocetur in patriam. Votumne aliquando erit acceptum?

Vindobonae III id. Febr. mortem fere repentinam obiit Milanus, Serborum quondam rex, cuius publicis et privatis peccatis ut nubes obiciatur miseratio impellit.

POPULICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS LEGIBUS FERENDIS

In Austria, imperiali lecta oratione, nova sessio iterum inaugurata est coram utroque tum nobilium, tum municipum coetu. De Humberti regis nece, de Victoriae reginae morte vehementi affectu Franciscus Iosephus dixit, deinde legatos patresque enixe invitavit, ut in populi bonum constanti et concordii animo collaborarent.

In Civitatibus foederatis Americae septentrionalis Mac-Kinley praeses rogationem de copiis iterum instaurandis atque instruendis mox sua manu signavit.

In Gallia coram Senatu de expensis in militares copias terra marique erogandis disputatum est. Mercier dux de paranda consilio et armis via, qua forte Gallici milites in Angliam appellant, fuisse loquutus est, cui Laneman, navalibus copiis praepositus, maximis planibus respondit. Coram municipibus de iure sodalicis legibus exercendo adhuc rogatio expenditur.

In Germania coram Borussiae comitiis Below, imperii cancellarius, Hasse, populi legato, fusa oratione respondit, ut Caesarem suum tueretur ab incursionibus, quas, arrepta occasione ex Anglico et Transvaaliano bello, ille admovebat. De expensis in agrorum cultum augendum erogandis habita deinde disceptatio.

In Italia sumpta occasione ex desertione baiulorum, qui in Ianuensi portu adlaborabant, vehementissimae irae in administratos excitatae: cumque post longam disceptationem ad suffragia ventum est, administratorum opera vituperata. Qui proinde munus suum reliquerunt.

In Rumenia Carp, qui aerario praecerat, sese munere abdicante socii eius quoque suum quisque officium deservire. Innovandi administratorum collegii rex Georgio Cantazuceno munus commisit.

SCRIBA.

LIBRORUM RECENSIO

Il Gianicolo, luogo della crocifissione di san Pietro. Osservazioni di Mons. G. B. LUGARI. - Romae, ex off. Perseveranza, 1900.

— Petro ubinam Cruz? — Praesul I. B. Lugari, eruditissimus vir, librum iam editum gallico idiomate scriptum,

in quo de loco, ubi Petrus Apostolus crucifixus fuit, docto suo more disseruit, illumque probavit non in campo Vaticano ad circum Neronis, sed in Monte Aureo, hoc est in Ianiculo, cruci traditum. Opus aliud italico sermone conscribens in rem luculentissimis locupletatum argumentis nuper edidit, quod quidem et confirmationis instar habendum est, et quasi operis primi cumulus simul et corona.

In primo enim libro, qui Tours ex off. A. Mame et F. praelo datus est, contra eos, qui novam sententiam moliti sunt traditioni repugnantem, clar. vir sententiam suam optime 1° ostendit ex eo quod in Ianiculo qui magicis artibus navarent operam, qui rei crederentur quod sacra, impia, nocturnave fecissent, faciundaque curassent, supplicio darentur; 2° ex causae titulo, quae communis communi poena plectebatur; 3° ex testimonio sanctorum Patrum, et ex relatis eorum, qui hac de re scripserunt. Sic Acta Apostolorum Petri et Pauli, sic Liber Pontificalis, sic monumenta, traditio, quasi totidem acies, instruuntur. Ultima libri pars in eo tota erat ut everteret, quae adstruebant illi, qui Petrum in campo Vaticano occisum tuerentur. Nunc autem cum opponerentur itineraria adventantium Romam peregrinorum, haec ultima propugnacula adversariorum adortus, felici quatit impetu, et subruit atque subvertit. Quam pulcre de Salisburgensi, ac de Einsiedelnensi agit! Meridiana luce singula rorantur, et veritas emicat inde atque eminet triumphalis. Addit vetustissimas Urbis topographias; addit traditionis testimonia; addit Libri Pontificalis documentum lance pensatum; addit quae assertum contra omne subruunt; addit omnia denique quae Ianiculo gloriam tanti martyrii vindicant.

Haec operis, quod scriptor suscepit, summa est et compendium; ex quo brevitatis, quibus claudimur legibus, procurare fas non est nobis; quinimo, si forte vellemus, haud facile foret negotium.

Hoc unum itaque est mihi Romano dicendum: Mace vir!, et esto!, qui romanam traditionem non quassas, sed vigil diligis, atque tueris.

H. P.

AENIGMATA

I.

Est caput in Divis, cui sacra est integra virgo.
Effugiat caudam qui timet invidias.

II.

Cum prior est moerens, praebet quod recreat alio.
Temperat in loto strenuus a lacrimis.

DIGAMMA.

Ex sociis qui utriusque aenigmatum interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus sortitus gratis accipiet opus, cui titulus:

M. TULLII CICERONIS
ORATIO PRO T. A. MILONE
Cursante A. CINQUINI.

Aenigmata a. III, n. XXIV proposita his respondent:

1) Neque intus neque foris. 2) A - eden.

Ex rite soluta miserunt:

Ed. Bianco, Roma - Guil. Schenz, Ratibona - H. A. Seng, Liverpool - Fr. Sallards Sch. Piar., Sabadello - F. Arnet, Mediolano - Car. Stegmüller, Sebaris - A. Burg, Argentero - Jos. Walter, Nro Eboraco - Vinc. Starace, Neapoli - M. Vidal, Palma, in insula Maiorica.

Sortitus est praemium

F. ARMORI,

ad quem missum est opus, cui titulus:

PLINII EPISTOLAE

Edid. KEIL (Lipsiae, ex off. Teubneriana).

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, impresarius.

ROMAE - Ex Officina Ferrasi et Socii.